

Klinisk medicin 7: Cancer och palliativ medicin, 6hp

Allmänna uppgifter

Kursen ges termin	Termin 10
Betygsgrader	Godkänd (G), underkänd (U)
Utbildningsnivå	Avancerad nivå
Huvudområde	Medicin
Beslutande organ	Programnämnden för läkarprogrammet
Fastställande	2025-06-09

Särskild behörighet

Godkänt betyg på:

- kurserna Basvetenskap 1 – 6, Medicinsk diagnostik med basvetenskaplig integrering, Medicinsk vetenskaplig teori och metod, Klinisk medicin 1 – 3 och Examensarbete i medicin (termin 1–8)
- momenten "Neurologi och rehabiliteringsmedicin", "Psykiatri och beroendemedicin", "Ögonsjukvård och Öron-, Näs- och Halssjukvård (ÖNH)" från kursen Klinisk medicin 4: Neuro, sinnen och psyke.

Student som underkänts på verksamhetsförlagd utbildning (VFU)/motsvarande till följd av att studenten visat så allvarliga brister i kunskaper, färdigheter eller förhållningssätt att patientsäkerheten eller patienternas förtroende för sjukvården riskerats, är behörig till nytt VFU-tillfälle först när den individuella handlingsplanen har fullföljts.

Mål

Kursen innehåller fördjupning kring de vanligaste cancersjukdomarna samt palliativ medicin och vård i livets slutskede av icke-maligna sjukdomar. Kursen omfattar farmakologisk cancerterapi samt strålbehandling och deras komplikationer. Vidare omfattas grundläggande kunskaper i palliativ vård och symtomlindring av patienter med livshotande sjukdom i livets slut. Det ingår även kunskaper i uppföljning samt rehabilitering av cancer, färdigheter i kommunikation till exempel i samband med att lämna svåra besked, bemöta känslor samt att hålla brytpunktssamtal.

Under hela kursen tränas studenterna i att tillämpa basvetenskapliga och patofysiologiska förklaringsmodeller, samt att anlägga vetenskapliga, globala, hälsofrämjande och lika villkorsperspektiv på kursens innehåll. Kunskaper, färdigheter och praktiskt utövande av läkarrollen i vårdteamet utgår från evidensbaserad och personcentrerad vård och tränas under klinisk handledning

med återkoppling. Färdighetsträningen sker med progression enligt modellen för nationellt överenskomna Entrustable professional activities (EPA).

Lärandemål

Kursens lärandemål relaterar till de nationella målen för läkarexamen i examensordningen inom högskoleförordningen (SFS 1993:100). Lärandemål för kunskap och förståelse är nivåindelade enligt SOLO-taxonomin (S2–S5) och lärandemål för färdighet och förmåga är indelade enligt Millers pyramid (M3–M4).

Kunskap och förståelse

För godkänd kurs ska studenten kunna

1. redogöra för innehåll och avgränsningar av ämnesområdet palliativ medicin, det palliativa förhållningssättet samt hur den palliativa vården kan vara organiserad inom olika vårdformer (S3)
2. förklara vanliga tecken som ses hos den döende patienten och beskriva när och hur symtomlindring i livets absoluta slutskede ska initieras (S4)
3. identifiera brytpunkterna i ett palliativt sjukdomsförlopp (S2)
4. redogöra för etiska och juridiska aspekter och motivera överväganden vid beslut att avstå från och/eller avbryta livsuppehållande behandling (S4)
5. identifiera lidande utifrån fysiska, psykiska, sociala och existentiella komponenter hos patienter med livshotande sjukdomar och beskriva tillämpning av farmakologiska och icke-farmakologiska åtgärder för att lindra symtom (S4)
6. inhämta anamnes samt inleda och följa upp smärtbehandling och annan symtomlindring i ett palliativt sjukdomsförlopp (S3)
7. identifiera och sätta ut läkemedel som inte bedöms gagna patienten, speciellt i livets slutskede (S3)
8. beskriva hur man initierar malignitetsutredning (S2)
9. föreslå behandling, prognos och uppföljning för de vanligaste cancerformerna (S4)
10. förklara och jämföra tumörbiologiska verkningsmekanismer hos olika typer av farmakologisk cancerbehandling samt relatera dessa till vanligt förekommande biverkningar (S4)
11. förklara och jämföra tumörbiologiska verkningsmekanismer hos olika typer av strålbehandling samt relatera dessa till vanligt förekommande biverkningar (S4)

12. beskriva hälsofrämjande arbete och prevention på individ- och befolkningsnivå för att förebygga de vanligaste cancerdiagnoserna (S4)
13. redogöra för cancerrehabilitering under och efter avslutad onkologisk behandling i ett multidisciplinärt team (S3)
14. förklara hur samhällets och sjukvårdens resurser samt klimat- och hållbarhetsaspekter kan påverka diagnostik, behandling och prognos vid vanliga tumörsjukdomar både nationellt och internationellt (S4)
15. jämföra onkologiska behandlingsprinciper vid kurativt respektive palliativt behandlingssyfte, samt beskriva hur dessa beslut fattas i ett multidisciplinärt samarbete (S4)
16. motivera varför incidens, mortalitet och trender relaterat till cancersjukdomar i Sverige och globalt skiljer sig åt (S4)
17. identifiera och beskriva hur man inleder behandling av vanliga biverkningar till cancerbehandling (S4)
18. förklara konceptet precisionsmedicin vid cancerbehandling (S3)
19. beskriva hur man handlägger akuta onkologiska tillstånd samt identifierar akuta biverkningar av cancerbehandling (S4)

Färdighet och förmåga

För godkänd kurs ska studenten kunna

20. kommunicera kring brytpunkter med patient och närstående i ett palliativt sjukdomsförlopp och genomföra brytpunktssamtal vid övergång till livets slutskede (M3).
21. dokumentera dödsfall i enlighet med Skatteverkets och Socialstyrelsens riktlinjer (M3)
22. bemöta patienter, anhöriga, andra studenter, lärare och personal på ett respektfullt och professionellt sätt (M4)

Förhållningssätt och värderingsförmåga

För godkänd kurs ska studenten kunna

23. tillämpa ett palliativt förhållningssätt i mötet med svårt sjuka och döende patienter och deras närstående.
24. reflektera och kommunicera över reaktioner hos sig själv och medarbetare i mötet med svårt sjuka och/eller döende patienter och deras närstående.
25. agera och uppträda omdömesgillt och professionellt i kliniska och andra lärandesituationer.

Innehåll

Palliativ medicin och onkologi är till stora delar integrerade kunskapsområden där patienter ofta är multisjuka och fokus ligger på lindring av symtom. Identifiering av symtom och palliativa vårdbehov görs under hela sjukdomsförloppet, från diagnos av livshotande sjukdom till livets slutskede. Teamets roll och funktion inom palliativ vård och multidisciplinär cancerbehandling är ett genomgående perspektiv.

Kursen är indelad i fyra moment.

Moment 1: Palliativ medicin, 2 hp

Momentet täcker grunderna kring palliativ vård och det palliativa förhållningssättet, smärt- och symtomlindring, psykosociala och existentiella aspekter, etiska frågeställningar och dilemman, samt teamarbete och självreflektion. Palliativ vård vid cancer och andra sjukdomar tas upp. Vi fokuserar på det palliativa sjukdomsförloppet och olika brytpunkter, kommunikation och förhållningssätt gentemot patienter och deras närstående. Risker med överbehandling diskuteras, inklusive ur ett miljö- och hållbarhetsperspektiv. Den palliativa vården i det svenska samhället belyses avseende organisatoriska, etiska, ekonomiska och juridiska perspektiv. Momentet tydliggör hur samverkan mellan olika vårdformer kan tillgodose patienternas behov. Etnicitet, religion och kulturella aspekter ingår i den palliativa vårdens helhetsperspektiv.

Moment 2: Cancer, 2 hp

Momentet täcker grundläggande kunskap gällande epidemiologi, screening och prevention samt tumörbiologi vid cancer. Utöver det presenteras principer för alla former av modern farmakologisk cancerbehandling och strålbehandling, avseende verkningsmekanismer och förväntade biverkningar och andra komplikationer. Särskilt fokus ligger på skillnader mellan kuration och palliation vid cancersjukdom. Även allmänmedicinska aspekter på cancer och behandlingsprinciper ingår. Vidare belyses både miljö- och hållbarhetsaspekter vid cancerutredning och cancerbehandling. Innehållet i denna kurs begränsas till de vanligaste tumördiagnoserna ur ett nationellt och globalt perspektiv. Skillnader i cancerincidens och cancermortalitet mellan olika grupper diskuteras ur ett resursperspektiv. Momentet belyser även vikten av fysisk och psykisk cancerrehabilitering under och efter avslutad cancerbehandling.

Moment 3: Tillämpning och integrering, 0,5 hp

Innehållet består av VIL, kommunikationsträning samt tillämpning av ett palliativt förhållningssätt. Momentet innehåller repetition och integrering genom självstudier och reflektion samt färdighetsträning och skriftlig examination. VIL

genomförs på enheter inom onkologi och/eller palliativ medicin och omfattar delaktighet i kliniskt arbete.

Moment 4: Professionellt förhållningssätt och lärande 1,5 hp

Undervisning, träning och bedömning av ett professionellt förhållningssätt, ansvar och lärande sker löpande under kursen samt specifikt i samband med TBL och den avslutande inlämningsuppgiften med reflektion över studentens eget lärande i relation till kursens lärandemål.

Vidare ingår reflektion kring kommunikationen med patienter och deras närstående samt över sina egna och kollegors reaktioner.

Examination (betygsättning) av professionellt förhållningssätt sker i detta moment, genom löpande bedömning, baserad på programmets kriterier.

Arbetsformer

Kursen kommer att blanda teoretiska moment med verksamhetsintegrerat lärande (VIL). De teoretiska momenten bygger på teambaserat lärande (TBL) och omfattar bland annat inspelade eller interaktiva föreläsningar, seminarium med fallbaserad undervisning där delar av undervisningen kommer att vara digital, peer-learning kring egna kliniska fall, kommunikationsträning samt självstudier och reflektion.

Examination

Moment 1: Palliativ medicin, 2 hp

Obligatoriskt deltagande

- Teambaserat lärande
- Seminarier
- Simuleringar
- Färdighetsträningar
- Fallbaserad undervisning i vården

Moment 2: Onkologi, 2 hp

Obligatoriskt deltagande

- Teambaserat lärande
- Seminarier
- Simuleringar
- Färdighetsträningar
- Fallbaserad undervisning i vården

Moment 3: Tillämpning och integrering, 0,5 hp

Obligatoriskt deltagande

- VIL

Examination

- Färdighetsexamination (det svåra samtalet)
- Skriftlig examination

Moment 4: Professionellt förhållningssätt och lärande 1,5hp

Obligatoriskt deltagande

- Seminarium (reflektion)

Obligatoriska formativa bedömningar

- Självvärdering och kollegial återkoppling (TBL)

Examination

- Skriftlig inlämningsuppgift (reflektionsdagbok)
- Examination av professionellt förhållningssätt*

* Mål för professionellt förhållningssätt bedöms löpande, utifrån bedömningskriterier, i alla sammanhang där student uppträder i sin roll som student eller relaterat till lärosätets eller i sjukvårdens aktiviteter inom utbildningen, i kommunikation och via digitala medier. Vid bristande måluuppfyllelse ska examinator underkänna momentet "Professionellt förhållningssätt, ansvar och lärande" (PFAL). I sådant fall ska en handlingsplan upprättas. Om examination av underkänt PFAL-moment görs därefter under en i handlingsplanen specificerad efterföljande kurs. Vid examination av professionellt förhållningssätt i PFAL har student rätt till två examinationstillfällen.

Examinator kan med omedelbar verkan avbryta en students verksamhetsförlagda utbildning (VFU) eller motsvarande om studenten visar sådana allvarliga brister i kunskaper, färdigheter eller förhållningssätt att patientsäkerheten eller patienternas förtroende för sjukvården riskeras. När VFU avbryts på detta sätt innebär det att studenten underkänns på aktuellt moment eller PFAL-moment. I sådana fall ska en individuell handlingsplan upprättas, där det framgår vilka aktiviteter och kunskapskontroller som krävs innan studenten ges möjlighet till nytt VFU-tillfälle på denna kurs.

Examinator bedömer om och i så fall hur frånvaro från obligatoriska utbildningsinslag kan tas igen. Innan studenten deltagit i de obligatoriska

utbildningsinslagen eller tagit igen frånvaro i enlighet med examinatorns anvisningar kan inte studieresultaten slutrapporteras. Frånvaro från ett obligatoriskt utbildningsinslag kan innebära att den studerande inte kan ta igen tillfället förrän nästa gång kursen ges.

Student som ej är godkänd efter ordinarie examinationstillfälle har rätt att delta vid ytterligare fem examinationstillfällen. Om studenten genomfört sex underkända tentamina/prov ges inte något ytterligare examinationstillfälle. Som examinationstillfälle räknas de gånger studenten deltagit i ett och samma prov. Inlämning av blank skrivning räknas som examinationstillfälle. Examinationstillfälle till vilket studenten anmält sig men inte deltagit räknas inte som examinationstillfälle. Vid examination av VFU och övriga praktiska utbildningsmoment som examineras genom löpande examination har studenten rätt till två examinationstillfällen.

Om det föreligger särskilda skäl, eller behov av anpassning för student med funktionsnedsättning får examinator fatta beslut om att frånga kursplanens föreskrifter om examinationsform, antal examinationstillfällen, möjlighet till komplettering eller undantag från obligatoriska utbildningsmoment, m.m. Innehåll och lärandemål samt nivån på förväntade färdigheter, kunskaper och förmågor får inte ändras, tas bort eller sänkas.

För att genomföra prov kopplat till annat kurstillfälle än det studenten är registrerad på måste studenten ha genomfört motsvarande prov under sitt ordinarie kurstillfälle eller haft förhinder när det provet anordnades.

Övriga föreskrifter

Undervisningsspråk

Undervisningsspråket är svenska men undervisning på engelska kan förekomma. Svensk och engelsk litteratur används i kursen.

Lärandeportfölj

Stöd för studentens utveckling inom olika kompetensområden samlas löpande under utbildningen i studentens individuella lärandeportfölj. Kursansvarig institution tillhandahåller information om vilka dokument som ska sparas för kurstillfället.

Schemaläggning

Schemaläggning under kvällar, nätter och helger kan förekomma.

Kursvärdering

Kursutvärdering genomförs enligt Karolinska Institutets riktlinjer.

Rekommenderad litteratur och övriga läromedel

Regionala cancercentrum i samverkan (2024). *Nationella vårdprogram för cancersjukdomar och palliativ vård*.

Palliativ medicin i praktiken av Bertil Axelsson

Lundgren C (2024). *FAS UT: Att utvärdera, ifrågasätta och skonsamt avsluta läkemedelsbehandling*. Studentlitteratur AB

Johansson, Henriksson och Nilbert (2023). *Cancersjukdomar*. Lund: Studentlitteratur AB.

European Society for Medical Oncology (ESMO) clinical practice guidelines for oncological treatment and supportive care

Oxford handbook of palliative care by Watson, Ward, Vallath, Wells and Campbell. (2019)

Drugs in palliative care by Andrew Dickman (2023)

Därutöver tillhandahålls kursmaterial, inklusive hänvisning till aktuella vetenskapliga publikationer på lärplattform.